

„Foștii” – angajați în sistemul de învățământ superior din RSS Moldovenească după 1944

Liliana ROTARU

Penuria de personal calificat, pasibil de angajare în instituțiile de învățământ superior restabilite, iar cele mai multe dintre ele create pe teritoriul RSS Moldovenească după restabilirea puterii sovietice în primăvara și vara anului 1944, a determinat autoritățile de stat și de partid să identifice și să coopteze o anumită categorie de cadre didactico-științifice, numite peiorativ – „foști”.

În accepția autorităților bolșevice, „foștii”, acceptați în învățământul superior, erau persoanele rămase pe teritoriul sovietic după 1944, marcați, într-un fel sau altul, de unul dintre „păcatele originare”, în categoria cărora intrau:

- descendența dintr-o categorie socială „burgheză”, „mic-burgheză” sau din culaci,
- studiile superioare obținute în universități din România Mare sau/și universități din alte state europene „burgheze”,
- un trecut profesional în instituții administrative sau educaționale românești,
- „aflarea pe teritoriile ocupate de invadatorii româno-germani” în perioada războiului sovieto-german.

Alte criterii de atribuire în categoria „foștilor” erau cele superpuse din experiența sovietică anterioară războiului, unele dintre ele fiind, la prima vedere, banale pentru situația din RSS Moldovenească. În contextul politici unionale de „import” și „mobilitate” a cadrelor didactico-științifice din toată Uniunea Sovietică însă, aceste criterii devin pe deplin raționale. Candidații la posturile academice în școlile superioare erau examinați dacă au participat sau au vre-o descendență din „foști luptători Albi în Războiul Civil” din Rusia bolșevică, „dacă au fost în prizonierat” cu indicarea condițiilor în care a fost luat în prizonierat și cele în care au fost eliberați, „dacă a ocupat funcții în guvernele Albe” etc.

În perioada de refacere și creare a învățământului superior din RSS Moldovenească (1944-1946) circa 1/3 din personalul didactic și științific angajat în școlile superioare aveau un trecut „pătat” de unul dintre „păcatele” „foștilor”. Sovieticii i-au angajat din necesitatea de a acoperi posturile didactice și științifice, politica de personal a acestora fiind bazată mai degrabă pe secretul lui Polichinelle – toată lumea știe, dar tace. Atât timp cât acești „foști” manifestau o tolerare complezentă a noului regim în scopul de a supraviețui și a-și satisface nevoile, puterea sovietică le-a exploatat competențele pentru edificarea învățământului superior în RSS Moldovenească. În momentul când „foștii” fie au dat semne de opoziție, fie au devenit indezirabili regimului – au fost epurați din școala sovietică, incriminându-li-se fie „păcatele trecutului”, fie antisovietismul.